

separatorer, vars export för månaden icke uppgick till fullt $\frac{3}{4}$ av den för samma tid i fjol. Även elektriska maskiner och kullager visa lägre siffror, medan däremot telefoner förete en mindre stegring. Järnindustrien har väl hävdats sin ställning, trots att tackjärnsexporten gått tillbaka. — På importsidan är att märka en betydande ökning av bränslen såväl flytande som fasta liksom i övrigt höga siffror för industriella råvaror. Införseln av livsmedel har varit omfattande, och särskilt gäller detta vete och socker. De föreliggande kvantitetssiffrorna tala för att månadens importöverskott icke blir av större dimensioner.

Läget på den svenska penningmarknaden är f. n. mycket lätt, såsom framgår därav att rediskonteringen under januari minskats med hela 110 mill. kr. till 167 mill. kr., medan nedgången under samma tid i fjol var 74 mill. kr. Kreditvolymen har sjunkit 151 mill. kr., en exceptionellt hög siffra, som delvis får tillskrivas arbetskonflikternas efterverkningar. Bankernas totala utlåning har stigit 59 mill. kr. och inlåningen 99 mill. kr. De svenska bankernas utländska fordringar har minskats med hela 40 mill. kr., en för årstiden osedvanligt hög siffra, såsom framgår av en jämförelse med den mycket oförmånliga och av exceptionella förhållanden förorsakade siffran för januari i fjol på 31 mill. kr. Stora anspråk på valutareserven under förhanden varande internationella ränteläge äro inga förmånliga tecken beträffande våra räntesikter under den närmaste tiden. De små krav, som februari tack vare situationen medfört, ha bidragit att skjuta frågan om en höjning av Riksbankens diskonto något framåt i tiden, men det synes icke sannolikt med hänsyn till pundkursens utveckling, att vi skulle kunna under någon längre tid undgå en dylik.

Det är givet, att vår fondbörs icke kunnat undgå att påverkas av två så ingripande händelser som den engelska diskontohöjningen på 1 proc. och den utveckling på New Yorks fondbörs, som centralbanksledningens varning åstadkom. Våra internationella papper ha som vanligt mycket snabbt förmedlat kursrörelserna från de utländska börserna hit. Den tredje februariveckan har dock visat en betydande återhämtning. Intresset har huvudsakligen koncentrerat sig kring Kreuger & Toll och S. K. F. bland de utlandsnoterade papperen. På grund av de många olika ryktena kring bankdir. Rydbecks amerikanska resa och i samband med denna väntade omfattande transaktioner inom den Kreugerska kombinationen, i vilken ju Skand. Kredit a.-b. ingår, ha nämnda banks aktier sprungit kraftigt i höjden. Nettokursstegringen för månaden är från 326 köp. ultimo januari till 342 omsatt den 22 februari. S. K. F. kurs är praktiskt taget oförändrad. A. S. E. A. har under samma tid på grund av en utdelning, som icke motsvarade förväntningarna, gått tillbaka från 127 oms. till 122 oms. och Rederi-Svea av samma anledning från 47,50 till 44 kr. oms. Metallverken har sjunkit från 75,50 kr. till 72,50 kr. oms. Svenska handelsbanken har stigit från 211 till 215 köp., medan övriga banker på förutnämnda undantag när ligga så gott som oförändrade.

Filip Oberger.

NOTISER

Tolvte svenska mässan i Göteborg hålles i år den 25 maj—2 juni. Den indelas i följande huvudavdelningar: industriavdelning, avdelning för uppfinningar och patent, hantverksavdelning, avdelning för konstindustri och hemslöjdsavdelning.

Under årens lopp — den första svenska mässan hölls som bekant torde vara år 1924 — har såväl utställare som besökareantalet mer än tredubblats, och mässbestyrelsen väntar att den vanliga stegringen inte heller i år skall utebliva. Man har därför vidtagit de mest omfattande anstalter för besökarnas bekvämlighet och trevnad.

Inträdesbiljetter tillhandahållas legitimerade köpmän och industriernas uppköpare mot rekvisition direkt från mässans kortbyrå. De flesta svenska järnvägar och ångbåtslinjer ha beviljat fria återfrakter för mässgods, som ej blivit å mässan försälat. För utländska mässbesökare ha lätnader i passbestämmelserna utverkats.

Anmälningstiden utgår den 1 april. Halva platsavgiften erlägges vid anmälan och resten före 1 maj.

Automobilen och människan har årets separatutställning vid Svenska mässan döpts till. Den skall vara en fortsättning på den vägutställning, som ägde rum i fjol, och skall hållas öppen samma tid som mässan: från den 25 maj till den 2 juni.

Denna utställning kommer att omfatta tre avdelningar: *allmänna avdelningen*, omfattande svenska och utländska firmors utställning av bilar, autobussar, motorcyklar, specialvagnar och andra motordrivna fordon, reservdelar och tillbehör, trafikordningar, handböcker, kartor m. m.; *historiska avdelningen*, utvisande automobilens utveckling genom tiderna, framställd genom väggmålningar och modeller från olika tidsåldrar; *tillämpningsavdelningen*, som genom olika grupper, anordnade i dioramastil, skall visa bilens användning i människans tjänst, t. e. för varuhusens paketbefordran, postbefordran, brandväsende m. m.

Teknisk tidskrift var i ett oktoberhäfte (nr 42) i fjol inne på det tacksamma resultat, som skulle kunna vinnas av att anordna en utställning "Bilen i människans tjänst". Nu gäller det, herr Bergendahl, att inte fuska bort uppslaget och göra en vanlig stelbent "show" av det hela!

Lyonmässan. Lyonmässan äger rum 4—17 mars och kommer, liksom föregående år, att samla de förnämsta franska och utländska firmor tillhörande alla industrigränar. Sälunda upptager livsmedelsbranschen 350 stånd, täckande ett golvtutrymme av 6 000 kvm, textilindustrien upptager 1 210 stånd, och automobil- och cykelgruppen täcker ett utrymme av 12 000 kvm. Byggnadsindustrien kommer i år att få en mycket större omfattning än förut, i samband med att Frankrike just nu förbereder en vidsträckt byggnadsverksamhet, och ha 15 000 kvm anslagits härtill.

Dessutom kommer Lyonmässan, för att bidra till utvecklingen av lantbruket, särskilt genom gott utsäde och bästa utnyttjandet av gödningsämnen, att anordna en lantbruksvecka från 9 till 17 mars, vilken blir en av de största utställningar av detta slag som förekommit i Europa.

Lyonmässan kommer även att i stor utsträckning upptaga utländska produkter, särskilt specialartiklar från varje land. Sverige för sin del skall även i år utställa sitt vackraste konstglas.

Upplysningar, köparekort m. m. erhållas hos mässans ombud för Sverige, mr L. Panassié, direktör i franska handelskammaren, Vasagatan 12, Stockholm.

Svenska flottledsförbundet håller sitt 27:de årsmöte den 4—5 mars i Stockholm.

Måndag den 4 mars öppnas mötet kl. 10 f. m. i Svenska teknologföreningens stora sal, Brunkebergstorg 20, med val av mötesordförande, v. ordförande och 2 justeringsmän. Därefter håller kapten HUGO MÖLLER, Stockholm, föredrag om "Drunkningsolyckornas bekämpande bland flottare" och kamrerare J. A. GRUNDSTRÖM, Skellefteå, om "Nya grunder för flottningsumgåldernas fördelning enligt repartitionssystem". Statens flottledsingenjör PETRUS SILFVERBRAND, Stockholm, talar om "Gemensam flottning av pappersved", och ingenjör ALI HOLMSTRÖM, Nyland, beskriver "Vintermuddringen vid Sandslån". Senare på dagen berättar kapten STEN EDHOLM, Falun, sina erfarenheter "På 'flottledssyn' i mindre Asien", medan flottningsschefen KARL ESTBERG, Orsa, visar film från Dalälvarnas flottleder. Major RICHARD SMEDBERG, Stockholm, redogör för ersättning för flott-

ningsskada, nya uppfinningar, nya kartor och riksdagen 1929 och flottningssväsendet.

Tisdagen den 5 mars börja förhandlingarna kl. 10 f. m. i Svenska flottledsförbundets arkiv, Jacob Westins gata 1 B, n. b. Därvid förekommer en del föreningsangelägenheter.

Vid måndagens föredrag kunna även efter anmälan utomstående närvara.

TEKNISKA FÖRENINGAR

Svenska teknologföreningen.

Ordinarie allmänt sammanträde hölls å föreningens lokal onsdagen den 20 februari under direktör S. NAUCKHOFF's ordförandeskap och var besökt av ett 100-tal personer. Till ledamöter i föreningen invaldes på styrelsens tillstyrkan: Disponent ARVID HJALMAR NILSSON, Fskilstuna; rektor GUSTAF GOLDKUHL, Stockholm; civilingenjör HOLGER TOROLF TEENSTRÖM, Karlshamn; arkitekt KARL HILDING SUNDBERG, Stockholm; ingenjör CARL HUGO JOHANSSON, Stockholm; civilingenjör NILS THORSSON, Eskilstuna; ingenjör ERIK GUSTAF HYSING, Stockholm; kapten BENGT DANIEL BENGTON, Stockholm; bergsingenjör KNUT AXEL KIHLLGREN, Genova; ingenjörerna JOHN G. WESTIN, Buenos Aires; DAVID EMANUEL BERGÖ, Gunnarn; EINAR SJÖBERG, Grängesberg; OSKAR ALGOT KULLNER, Sundbyberg; disponent FOLKE AXEL WESTERBERG, Luleå; ingenjör ANDERS MAGNUS DAHL, Stockholm.

Till behandling förelåg ett par gånger bordlagt förslag till *riktlinjer för ingenjörernas och arkitektens lojala uppträdande* (Sv. T. F.'s handl. 210). Diskussionen inleddes av kommerserådet AXEL F. ENSTRÖM. Dennes anförande återfinnes å annan plats i tidskriften.

Från ingenjör EMIL H. ANDERSEN hade inkommit en skrivelse vari påyrkades följande:

- Riktlinjerna benämnas icke riktlinjer utan "Svenska teknologföreningens hederskodex".
- Moment 3. Efter ordet — häremot — införes —, "liksom att söka inverka på sina icke ingenjörutbildade kamrater i tjänsten, att även iakttaga dessa hedersregler".
- Ordalydelsen bibehålles för övrigt i sin kortfattade form, att gälla på försök tillsvidare under tre år.
- Den tillsatta kommittén bibehålles under denna period, och äger föreningens medlemmar rätt att till densamma framföra eller hänskjuta event. förekommande fall.

Kapten L. SPARR ansåg att i riktlinjerna även borde utsägas något om arvoden, t. e. att en ingenjör bör få ordentligt betalt, men skall ej "klä" allmänheten.

Generalkonsul WIDERSTRÖM påpekade att om man anser dessa riktlinjer behövlige bör också vara behövligt att hava en institution som bedömer, om och när riktlinjerna överträtts. Hade detta varit kommitterades mening?

Kommerserådet ENSTRÖM svarade härpå bestämt nej. Envar bör härutinnan vara sin egen domare.

Civilingenjör C. KLEMAN underströk vikten av att bestämmelserna blevo väl distribuerade.

ORDF. framhöll att styrelsen i sin missivskrivelse just ifrågasatt en distribution av riktlinjerna på lösa blad, exempelvis tillsammans med ledamotsförteckningen.

Direktör B. A. HJORTH fann glädjande att detta ämne kommit upp till debatt. En viktig bestämmelse är förbud mot att för en och samma prestation taga betalt av mer än en part, nämligen uppdragsgivaren.

Civilingenjör O. LAQUIST ville sätta ifråga införande av en motiverande ingress vid riktlinjernas publicering, samt desammas sammanförande till ett mindre antal punkter. Vidare borde sättas krav på lojalitet ej endast mot "kollegan" utan mot "alla".

Direktör KRISTOFFER HULDT ville nämna att redan 1928 års styrelse tagit position rörande ytterligare "rikt-

linjer", men funnit lämpligast nu begränsa sig till vad styrelsen föreslagit.

Kapten L. SPARR föreslog att kommerserådet ENSTRÖM's inledningsföredrag skulle bifogas när riktlinjerna sprides.

Professor OTTO LINTON fann glädjande att ingenjörer och arkitekter tycktes för en gång vara ense, nämligen i föreliggande ämne. Tiotalet borde undvikas. Vissa mindre tydliga begrepp och uttryck i riktlinjerna borde justeras. Då i pkt 8 talades om att "överdrivna påståenden" böra undvikas, borde beaktas, att omedveten överdrift, exempelvis inom karrikaturkonsten icke kan anses fördömlig. Vidare ansåg tal. att punkterna 1 och 8 i viss mån äro stridande mot varandra. I pkt 10 borde även "konsten" omnämnas.

Styrelsen fick i uppdrag vidtagna mindre justeringar i samt ombesörja distribution av riktlinjerna.

Föreningen beslöt antaga riktlinjerna i huvudsak i den av styrelsen föreslagna lydelsen, men uppdrog åt styrelsen dels att vidtaga de smärre justeringar, vartill diskussionen kunde föranleda, dels att föranstalta om lämpliga åtgärder för publicering och spridning av riktlinjerna i deras definitiva avfattning.

Härpå följde ett föredrag av civilingenjör KARL A. WESSBLAD om "Ingenjörernas anställningsavtal, vilket in extenso införes i ett kommande nummer av tidskriften.

I den efterföljande diskussionen gjordes av direktör I. BARTHEN bestämt gällande att något behov av normalkontrakt icke finnes för inom svensk industri anställda ingenjörer och att ingalunda vore säkert att det för ingenjörerna vore förmånligt om sådana kontrakt infördes, i stället för nu ofta endast muntligt gjorda överenskommelser. Det skrivna avtalet blir gärna snävare än det muntliga. Tal. medgav dock att den av vissa företag praktiserade s. k. "konkurrensparagrafen" borde motarbetas.

INLEDAREN medgav att ingenjörerna säkerligen bemöttes med mycket större hänsyn från industriens sida i Sverige än i utlandet, men ville deklarera att han ägde kännedom om åtskilliga fall då fog funnes för invändningar mot i förevarande avseende tillämpad praxis även i vårt land. Ett vid sammanträdet föreliggande som manuskript tryckt koncept till anställningsavtal för ingenjörer hade tal. upprästat endast som koncept för ett under vissa förhållanden lämpligt formulär. I praktiken vore säkerligen åtskilliga variationer i bestämmelserna ofta behövlige. En stor vinst vore dock om enighet kunde ernås beträffande vissa principiella frågor och man finge normerat, vilka slag av bestämmelser, som böra finnas i ett dylikt avtal.

Undervisningsrådet N. FREDRIKSSON hade inga direkta dälga erfarenheter av att kontrakt för ingenjörer inom industrien ofta saknades, men fann mycket önskvärt att en viss sedvänja på detta område fick i god tid utbildas sig. Om behovet ej nu är så starkt växer det i och med att vi få allt flera omfattande storindustriella företag.

Direktör KRISTOFFER HULDT tillrådde stor försiktighet vid utarbetande av dylika bestämmelser. Nödvändigt vore avpassa dessa efter varierande förhållanden. Man måste akta sig för rigorösa normer på detta område.

Kommerserådet A. F. ENSTRÖM fann i hög grad önskvärt att Sv. T. F. omhändertog denna fråga, för vars sakligt allsidiga behandling föreningen säkerligen på grund av ledamöters växlande ställning — än som arbetsgivare, än som anställd — är bättre lämpad än någon annan sammanslutning. Frågan behöver dock en omsorgsfull utredning och är långt ifrån lättlost.

INLEDAREN ville understryka att han ingalunda syftat till att få fram något för alla fall lämpat normalkontrakt, samt bestred att hans koncept innehöll några rigorösa bestämmelser. Viktigast vore nästan att ingenjören vid sin första anställning normalt finge ett skriftligt avtal med skäliga bestämmelser.

SEKRETERAREN fann glädjande att det enligt diskus-

sionen väckt ganska ringa opposition att inom föreningen upptaga till debatt ett ärende sådant som det föreliggande och betonade att man med iakttagande av vederbörlig försiktighet säkerligen skulle kunna i hög grad gagna både arbetsgivare och arbetstagare genom att söka verka för ernående av en viss stadga i avtalsvillkoren för ingenjörer. Säkerligen bleve dock behövt att variera bestämmelserna efter många olika förutsättningar och vore då önskvärt om för skilda fack avsedda olika typer av föreskrifter kunde utarbetas. Styrelsen borde få i uppdrag taga frågan om hand.

Direktör AMOS KRUSE underströk att dessa spörsmål måste ordnas genom samförstånd, ej genom strid. Svenska Teknologföreningen vore härvid mycket lämpligt forum.

Direktör I. BARTHEN varnade för fackföreningssynpunkter, vilket föranledde inledaren att förklara sig i det avseendet vara fullt ense med hr Barthen.

Kapten L. SPARR fann skäligt att en arbetsgivare förband sig att inom viss rimlig tid giva en hos honom anställd ingenjör besked om, huruvida arbetsgivaren önskar begagna sig av en utav den anställda gjord och lojalt till arbetsgivaren hembjuden uppfinning.

Prof. STEN VELANDER framhöll vikten av att konsekvent tillämpa vissa anställningsnormer inom ett stort företag, oberoende av vem som antagit den ena eller andra tjänstemannen.

Advokat JOHN TJERNEL ansåg att normalkontrakt kunde vara möjliga för de allra vanligaste bestämmelserna, men vore mycket delikat att propagera i denna fråga. Konkurrensparagrafen kan inom t. e. vissa kemiska industrier vara av mycket stor vikt, då en anställd kan vid övergång till annan konkurrerande firma tillgodogöra sig tillverkningsmetoder o. d. som ej kan alltid patentskyddas. I Tyskland hade på lagstiftningens väg ordnats så att förbud mot antagande av ny anställning inom samma bransch kan åläggas den anställde, endast mot att viss avlöning utgår under spärrtiden. Tal. var tveksam om kontrakt i regel kunde lösa de svårigheter som här förelåg. Det gäller snarare väsentligen en lagstiftningsfråga. Handelsmannakåren har t. e. på ett ganska tillfredsställande sätt fått sina anställningsvillkor säkrade genom lagstiftning.

Styrelsen erhöi i uppdrag att föranställa om utredning av frågan och att sedermera framlägga de förslag, vartill utredningen kunnat föranleda.

Efter sammanträdet vidtog supé samt nachspiel med div. attraktioner, lutsång.

Fmn.

Tekniska föreningen i Gefle

Höll lördagen den 19 januari årsmöte på Grand hotell under vice ordförandens, stadsarkitekt GUNNAR WETTERLINGS presidium.

Av styrelseberättelsen framgick, att föreningen under det gångna året hållit sex sammanträden, åtföljda av föredrag. Vårsammanträdet hölls i Forsbacka; decembersammanträdet hade anordnats som julfest med dans.

Föreningen hade under föregående år varit representerad vid Svenska teknologföreningens årsmöte i Göteborg och vid Sveriges tekniskt-industriella skiljedomsinstitutets årssammanträde i Stockholm. Under året har föreningen såsom förut varit ansluten till Sveriges tekniskt-industriella skiljedomsinstitut och Samfundet för hembygdsvård.

Antalet medlemmar utgjorde vid årets slut 246, varav 5 hedersledamöter. Föreningens tillgångar utgjorde vid årsskiftet 18 360: 71 kr.

Sedan revisionsberättelsen uppläst, beviljades styrelsen full och tacksam ansvarsfrihet för det gångna årets förvaltning, varefter lantbruksingenjör SETH ASPEGREN å föreningens vägnar uttalade ett tack till den avgående styrelsen.

På grund av flyttning från orten hade föregående års

ordförande, major N. BOLINDER, undanbett sig återval. På valberedningens förslag fick den nya styrelsen följande sammansättning: stadsarkitekt GUNNAR WETTERLING, ordförande, ingenjör ARMAND DESHAYES, vice ordförande, civilingenjör SIGURD HILLGREN, sekreterare, civilingenjör TORD LINDBLAD, klubbmästare, överingenjör EDVIN FORNANDER, maskiningenjör ELIS B. HÖJER och yrkesinspektör NILS MELANDER. Följande personer utsågs till att jämte styrelsen utgöra föreningens valnämnd: lantbruksingenjör SETH ASPEGREN, civilingenjör FRITZ FORSMAN, baningenjör AXEL HAGMAN, ingenjör ANDERS LEVAN och ingenjör ERIK NORDSTRÖM.

Aftonens föredrag hölls av fartygsinspektionens chef, byråchefen N. G. NILSSON, över ämnet: *Några bilder från "Gripsholms" och "Kungsholms" proturer*. Talaren lämnade en med talrika ljusbilder illustrerad redogörelse för de båda fartygens konstruktion och inredning och skildrade därefter sensationerna vid deras "maiden trips". Det intressanta föredraget väckte livligt bifall. Till att åhöra detsamma hade på Tekniska föreningens inbjudan infunnit sig medlemmar av hamnstyrelsen, sjökaptensföreningen och fartygsbefäl.

Efter föredraget vidtog gemensam supé och samkväm.

Hgn.

Tekniska föreningen i Upsala

Höll den 19 jan. sitt ordinarie årssammanträde å Gillet.

Sedan ordföranden ingenjör O. STURZEN-BECKER ägnat några ord åt minnet av den nyligen bortgångne medlemmen borgmästare J. VON BAHR, förklarades sammanträdet öppnat.

Efter protokolljustering och inval av nya medlemmar föredrogos styrelsens och revisorernas berättelser. Ansvarsfrihet beviljades styrelsen och kassaförvaltaren.

Därefter företaget val av funktionärer för år 1929 utföll sålunda: till ordförande omvaldes ingenjör O. STURZEN-BECKER, till vice ordförande nyvaldes i stället för doc. Herman Rinde, som undanbett sig omval, fil. dr HARALD NORINDER. Till sekreterare och kassaförvaltare nyvaldes ingenjör EINAR KARSVIK, i stället för ingenjör THURE GYLLENBERG, som ävenledes undanbett sig återval som sekreterare, men som valdes till ledamot i styrelsen. Ingenjör DAVID NORDENMAN omvaldes till styrelseledamot. Styrelsesuppleanter blevo ingenjör HJALMAR KALLENBERG och lantbruksingenjör GUNNAR YTTBERG. Till revisorer omvaldes direktör EMIL FREDRIKSON och statskonsulent A. ELOFSON med major GUSTAF INGELMAN som suppleant.

Till ledamöter i valnämnden omvaldes ingenjör HARALD BERGGREN och disponent A. V. STARUP samt ingenjör ERNST ENGSTRAND, med ingenjörerna SIMON LINDSJÖ, SVEN JOHANSSON och OLOV MANNBERG, den senare nyvald, som suppleanter.

Till klubbmästare omvaldes ingenjör D. NORDENMAN med major G. INGELMAN som suppleant. Slutligen omvaldes till materialförvaltare ingenjör O. MANNBERG.

Sedan övriga föreningsangelägenheter ordnats, överlämnades ordet åt civilingenjör ERIK BRODÉN i Svenska arbetsgivareföreningen, som höll ett synnerligen intressant föredrag över ämnet: *"Den aktuella frågan om arbetsfred"*.

Efter en kort karaktäristik av organisationerna å arbetsmarknadens olika sidor och de principiella motsättningar, som politiskt och ekonomiskt bestå mellan dessa, lämnade tal. en översikt över de lagstiftningsåtgärder, som kunna ifrågasättas för att reglera arbetsmarknadens avtalsväsen och därtill hörande frågor. I anknytning härtill redogjorde tal. för den svenska arbetsfredslagstiftningen och de kompletteringar, som härutinnan kunde vara att förorda.

Efter att ha framhållit lagstiftningens begränsade möjligheter ifråga om de s. k. intressetvisterna inom den privata industrien, övergick tal. till en redogörelse för de försök till utjämning av menings- och intresse-

ningarna på nya vägar, som under föregående år förekommit utomlands och i Sverige, och berörde därefter med några ord de uppgifter, som förestå den vid årsskiftet tillsatta svenska arbetsfredsdelegationen.

Efter föredraget följde en kortare diskussion, varefter ordföranden framförde föreningens tack till ingenjör Brodén och avslöt sammanträdet. Därefter följde sedvanlig supé och samkväm.

Norrköpings polytekniska förening

Hade sammanträde den 25 januari under stadsingenjör JOHN E. PETTERSONS ordförandeskap. Därvid föredrogos styrelse- och revisionsberättelser för 1928 och beviljades styrelsen full ansvarsfrihet.

Föredrag hölls av kapten HARALD GUSTAFSON om *"Europas största skorsten"*, utförd för Skellefteå gruvaktiebolags räkning på Rönnskär utanför Skellefteå. Inledningsvis berörde talaren med några ord de omständigheter som gävo upphov till anläggningen, vilken utförts för Skellefteå gruvaktiebolags räkning.

För att möjliggöra en allmänare brytning i gruvan i Boliden och för att bearbeta lägre arsenikhaltig malm har man planerat att anlägga ett särskilt malmverk, vilket nu också är under uppförande. Man har stannat för Rönnskär utanför Skelleftehamn som lämpligaste anläggningsplats.

För avledande av förbränningsgaserna ävensom de starkt svavelsyrighetshaltiga gaserna, vilka icke kunna oskadliggöras utan måste bortledas, har en skorsten av betydande mått måst uppföras. För att förhindra att växtligheten i trakten förödes genom gaserna måste skorstenen bli synnerligen hög, så att utströmmande gaser kunna tillräckligt skingras och därigenom bli möjligast oskadliga. Med stöd av erfarenhetsrön från motsvarande anläggningar i Amerika och efter inhämtande av experter utlåtanden bestämdes höjden till 145 meter. Invändig toppdiameter är 4,50 m. Med dessa dimensioner blir skorstenen helt enkelt den största i hela Europa.

Den första frågan gällde valet av tegelmaterial. För varje skorsten bör det ju vara ett önskemål att materialet skall vara så frostbeständigt att kostsamma reparationer kunna undvikas och för en så stor skorsten som denna är förhållandet givetvis av största betydelse. Den angelägenhet, som här ännu mera kom att träda i förgrunden, var att erhålla ett tegelmaterial som stoppade mot åverkan av de starka syrorna. På gruvbolagets laboratorium företogs omfattande provningar med in- och utländska tegelmaterial, varvid konstaterades att Hälsingborgs ångtegelbruks fabrikat lämnade det bästa resultatet.

Skorstenen är murad i 23 avsatser, därav den översta om 13 meters höjd, de övriga om 6 m höjd vardera. Godstjockleken i toppen är 30 cm, i nedersta avsatsen 1,50 meter. På grund av att de två stora rökintagen, vid bottnen 5 meter höga och 3,5 meter breda, menligt inverka på ansträngningarna på murverket därstädes, ha särskilda konterforer anordnats till förstärkning av murverket. Konterforerna täckas med kopparplåt. Nederst har utförts ett 18 meter högt fristående foder för att skydda det nedersta grova murverket i skorstenen mot den starka värmen från de inströmmande rök-gaserna (cirka 500 gr. Celsius). Detta foder har murats i eldfast lera.

Vid beräkning av skorstenmurverkets dimensioner har förutsatts en vindpåkänning vid toppen av 250 kg/m² och vid marken av 125 kg/m² med rätlinjig fördelning däremellan. Största påtryckningen i skorstenmurverket är 25 kg/cm², största dragpåkänningen 0,5 kg/cm². Största utböjningen i toppen har av konstruktören beräknats bli 50 å 60 cm.

Skorstenen är murad i kalkbruk med hydraulisk kalk från Degerhamn. Detta bruk skulle, om det ej skyddas på skorstenens insida, angripas av syrorna och murver-

ket så småningom i sin helhet förstöras. Därför måste fogarna i skorstenens invändiga muryta i sin helhet behandlas med syrefast murbruk. För att särskilt skydda skorstenstoppen invändigt, där ju kondenseringen blir starkast, har denna fodrats med extra syrefast spåntat hälsingborgstegel. Vid underkanten av det invändiga toppfodret har anbringats en droppnåsekrans.

För bestigning av skorstenen har anordnats en utvändigt steg. I murverket ha på 40 cm avstånd inmurats plattjärn av Avesta specialjärn, i vilka själva stegjärnen fästs. I plattjärnen ha vidare fästs ryggskydd av 16 mm rundjärn, varigenom bestigningen kommer att ske i en trumma. På ryggskydden ha fästs två vertikala plattjärn, likaså av specialjärn. Runt skorstenstoppen har anordnats en plattform för temperaturmätning av rök-gaserna. Någon särskild åskledare finnes icke anordnad, utan den översta konstruktionsdelen av den övre balkongen, räcket, tjänstgör som uppfångare för blixten och står i förbindelse med de vertikala plattjärnen, vilka tjänstgöra som ledare för blixten och äro på vanligt sätt kopplade till jordkontakter.

Fundamenteringen gjordes så att en armerad betong-platta med 20 meter diameter anordnades med sin underkant 3,5 meter under markytan. För uppföring av tegel och murbruk i skorstenen och på murareställningen måste alldeles särskilda åtgärder vidtagas. Lyftanordningen bestod av ett elektriskt drivet spel, 350 meter wire, brytrullar, vänings- och gränslägesströmbrytare, efterställningsspel, hiss-korg, förreglingsanordning för korg, wire-gejder, fasta gejder, vikt för spännande av wiregejder etc.

Själva hisspelet utgjordes av en 25 hkr motor, som via kugväxeln drev en skuren linskiva. Motorn var försedd med automatiskt pådrag i kombination med tryckknappsmanövrering såväl från stannplanet vid marklinjen som från stannplanet på murareplattformen. Spelet hade en lyftförmåga av 1 250 kg vid en så betydande hastighet som 1 meter pr sekund. Bärwiren bestod av en 350 meter lång 12 mm hisslina.

En annan viktig detalj vid detta säregna bygge var murareställningens utformning och utförande. En ställning enligt nya principer konstruerades bestående dels av en övre plattform, från vilken själva murningen skedde och vid vilken hisskorgen avlastades, dels av en smaliare plattform, från vilken efterputsningen skedde samt dels av en bärande järnkonstruktion. Denna sistnämnda bestod av en i kors anordnad järnkonstruktion av fackverk. Antingen den ena eller den andra av de korslagda järnkonstruktionerna vilade på skorstenens krön och utgjorde då samtidigt bärning för de båda plattformarna. Arbetet med skorstensanläggningen började med diverse förberedande arbeten för grundläggningen i slutet av februari månad i fjol. Den egentliga grundläggningen påbörjades under senare delen av mars månad och var färdig i medio av maj. Själva skorstensbyggnaden ovan grund kunde påbörjas i början av juni månad.

Auditoriets tack till föredragshållaren framfördes av stadsingenjör Petterson.

Efter förhandlingarnas slut intogs gemensam supé. Föredragshållaren visade senare på kvällen en film från byggnadsarbetet.

Br.

PERSONALNOTISER

Civilingenjör **Gustaf A:son Akmar**, nu ingenjör vid Statens järnvägar, vägkonsulent i Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län, Uddevalla.

Kommandören i flottan **Ernst Hilmer Bergmark**, har förordnats att från den 1 april tills vidare vara varvschef vid flottans station i Stockholm.

Civilingenjör **Olof Stefan Blom**, anställd hos Svenska tändsticksaktiebolaget, f. n. ingenjör vid Daido Match Co, Kobe, Japan.